

авторських прав. Тому, це дозволить вирішити неправомірне використання сортів кожного їх власника та налагодити правову співпрацю з іншими державами.

Список використаних джерел

1. Білявська Л.Г. Високоадаптивний сорт сої Аквамарин // Л.Г. Білявська, Ю.П. Васецький, О.В. Пилипенко, Ю.В. Білявський Ю.В., А.О. Діянова / Вісник Полтавської ДАА. – 2018. - №1(88). С. 67-69.
2. Білявська Л.Г. Скоростиглий сорт сої Авантюрин/ Л.Г. Білявська, Ю.П. Васецький, Ю.В. Білявський, А.О. Діянова. Вісник Полтавської державної аграрної академії.2018.№2(89). С.66-69.
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо приведення законодавства України у сфері насінництва та розсадництва у відповідність з європейськими та міжнародними нормами і стандартами» від 08 грудня 2015 року № 864-VIII. - Відомості Верховної Ради, 2016, № 4, ст.39.
4. Право інтелектуальної власності: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. За редакцією О.А. Підпригори, О.Д. Святоцького. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 624 с.
5. Закон України “Про авторське право і суміжні права”, Верховна Рада України, 1993.

ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ ПРАВ НА СОРТИ РОСЛИН В УКРАЇНІ

Рибальченко А.М.,

*асистент кафедри селекції, насінництва і генетики
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава*

Сорт рослин є одним з об'єктів інтелектуальної власності, реєстрація та охорона прав на який має багато особливостей. Законодавство України про права на сорти рослин базується на Конституції України та складається із Цивільного кодексу України, закону України «Про охорону прав на сорти рослин», міжнародних договорів у сфері охорони прав на сорти рослин, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до них.

Відповідно до закону України «Про охорону прав на сорти рослин» сорт рослин – це окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція) у межах нижчого з відомих ботанічних таксонів, яка, незалежно від того, задовольняє вона повністю чи ні умови надання правової охорони:

- може бути визначена ступенем прояву ознак, що є результатом діяльності даного генотипу або комбінації генотипів;
- може бути відмінною від будь-якої іншої групи рослин ступенем прояву хоча б однієї з цих ознак;
- може розглядатися як єдине ціле з точки зору її придатності до відтворення в незмінному вигляді цілої рослини.

Право на сорт засвідчується патентом. Патент – це охоронний документ, що засвідчує пріоритет і майнове право інтелектуальної власності на сорт рослин.

Термін дії патенту починається з дати реєстрації та закінчується в останній день: 35-го року для сортів культур дерев, чагарників і винограду, 30-го року для всіх інших сортів. Роки відраховуються від року, наступного за роком реєстрації сорту [1].

Дії, пов'язані з реєстрацією сорту рослини в Україні, регламентуються законом України «Про охорону прав на сорти рослин». Відповідно до закону можуть виникати такі права на сорт рослини: авторське право; право на сорт; право на поширення сорту. Вони захищаються свідченням про авторство, патентом і свідченням про державну реєстрацію сорту відповідно.

Згідно закону України «Про охорону прав на сорти рослин» можуть набуватися такі права на сорти: особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин.

Про особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин свідчить свідоцтво про авторство на сорт рослин. Про майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин свідчить патент на сорт рослин. Обсяг правової охорони сорту, на який видано патент, визначається сукупністю ознак, викладених в занесеному до Реєстру патентів описі сорту. Про майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин свідчить свідоцтво про державну реєстрацію сорту рослин.

Отже, особа, яка створила сорт, визнається автором сорту. Вона набуває особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин від дати державної реєстрації прав на сорт. Автор сорту має право за своєю вимогою одержати свідоцтво про авторство на сорт рослин.

Особа, визнана автором сорту, має право:

- перешкоджати іншим особам привласнювати та спотворювати його авторство;
- вимагати не розголошувати його ім'я як автора сорту і не зазначати його у публікаціях;
- вимагати зазначення свого імені під час використання сорту, якщо це практично можливо.

Майновими правами інтелектуальної власності на сорт рослин є право володільця патенту на використання сорту та виключне право на дозвіл чи заборону використання сорту іншими особами. Виключне право на дозвіл чи заборону використання сорту полягає в тому, що ніхто без дозволу володільця патенту не може здійснювати щодо посадкового матеріалу сорту такі дії:

- виробництво або відтворення (з метою розмноження);
- доведення до кондиції з метою розмноження;
- пропонування до продажу;
- продаж або інший комерційний обіг;
- вивезення за межі митної території України;
- ввезення на митну територію України.

Володілець патенту може зумовити дозвіл певними умовами та обмеженнями.

Майновим правом інтелектуальної власності на поширення сорту рослин є право його володільця на поширення сорту і на дозвіл чи заборону поширення сорту іншими особами.

Право на дозвіл чи заборону поширення сорту полягає в тому, що без дозволу власника майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту рослин не можуть здійснюватися щодо посадкового матеріалу сорту такі дії: пропонування до продажу; продаж або інший комерційний обіг. Володілець патенту та власник майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту повинні добросовісно користуватися своїми майновими правами. Володілець патенту протягом усього терміну чинності патенту або за відсутності володільця патенту - власник майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту забезпечує збереженість сорту чи його вихідних компонентів [2,3].

Так, в 2019 році до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, занесено 11533 сорти рослин. Згідно до Реєстру патентів, що містить сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин 6107 осіб зареєстровано володільцями патентів. За 2016-2019 роки зареєстровано 4452 сорти рослин, занесено у Реєстр патентів на сорти рослин – 3413 авторів.

Доступ до Реєстру сортів, придатних до поширення в Україні, є цілодобово вільним і безоплатним. Держателем Реєстру є Мінекономіки, яке забезпечує його ведення. Кожна фізична або юридична особа має право доступу до відомостей, які містить Реєстр сортів рослин України, шляхом їх пошуку, перегляду, копіювання та друкування, отримання витягів.

Наразі в структурі Реєстру об'єднано 13 груп, а саме: виноград, декоративні та лікарські, плодові та ягідні, бобові, буряк, злаки, картопля, кормові, круп'яні, овочеві, олійні та прядивні, сільськогосподарські інші. До складу цих груп входять 332 ботанічні види.

Станом на кінець 2019 року до Реєстру сортів рослин включено 11533 сорти, з них сорти вітчизняної селекції – 4874 – що становить 42% та 6659 – іноземної – 58%. По видовому складу рослин найбільше сортів внесених у реєстр – сільськогосподарські злаки – 4110 штук, що становить 36 %, далі овочеві культури – 2694 сорти – 23%, олійні і прядивні – 2254 – 20% плодові та ягідні – 548 сортів – 5%, кормові – 483 – 4%, бобові – 343, декоративні та лікарські – 308, що складають по 3% та інші – в тому числі круп'яні, картопля, виноград, лісові та інші – 793 сорти – 6 % [4].

Процедура реєстрації сорту рослини складається з наступних етапів, а саме:

- 1) подання заявки на сорт до Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства України;
- 2) формальної експертизи заявки;
- 3) кваліфікаційної експертизи заявки, яка встановлює відповідність сорту критеріям патентоспроможності;

4) видачі патенту на сорт, свідоцтва про державну реєстрацію сорту та свідоцтва про авторство на сорт рослини (у разі, якщо заявник є автором).

Сорту надається охорона, якщо він має ряд ознак, а саме:

- новизну;
- несхожість (з будь-яким іншим загальновідомим сортом);
- однорідність (розмноження рослини однорідне);
- стабільність (його основні ознаки залишаються незмінними після його розмноження).

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження всі рослини цього сорту залишаються достатньо схожими (однорідними) за своїми основними ознаками, зазначеними в описі сорту.

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі сорту, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Сортові присвоюється назва, яка повинна його однозначно ідентифікувати і відрізнитися від будь-якої іншої назви існуючого в Україні і державах-учасниках сорту того ж чи спорідненого виду.

Сорт вважається придатним для поширення в Україні, якщо він відмінний, однорідний та стабільний, може бути використаний для задоволення потреб суспільства і не заборонений для поширення з підстав загрози життю і здоров'ю людей, нанесення шкоди тваринному і рослинному світу, збереженню довкілля.

Для державної реєстрації сорту рослини, необхідно подати до Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України:

- заявку на сорт рослини, що містить основну інформацію щодо сорту, селекціонера, заявника, представника заявника;
- технічну анкету, що містить детальну інформацію про характеристики сорту, методи розмноження, показники несхожості сорту з подібними сортами, спеціальні умови вирощування сорту, основи використання, схему селекції, посадковий матеріал, необхідний для експертизи;
- копію пріоритетної заявки, якщо є;
- показники придатності сорту для поширення в Україні;
- довіреність, підписану заявником, засвідчену нотаріально;
- документ, що свідчить про право заявника подавати заявку на сорт, якщо заявник не є автором;
- фотографії рослини та її органів, які, на думку заявника, відображають основні характеристики сорту.

Крім того, в деяких випадках Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України може вимагати додаткові документи або відомості про сорт рослини, що реєструється.

Після подання всіх документів починається формальна експертиза заявки, яка зазвичай триває від трьох до шести місяців. За умови позитивних результатів формальної експертизи, починається кваліфікаційна експертиза, яка триває від одного до трьох років.

Кваліфікаційна експертиза складається з експертизи на новизну, експертизи назви сорту і етапу проведення комплексу досліджень (польових, лабораторних, аналітичних) щодо визначення відповідності сорту критеріям патентоспроможності - несхожості, однорідності, стабільності - і відповідності сорту критеріям можливості поширення в Україні [5].

При позитивних результатах кваліфікаційної експертизи приймається рішення про виникнення прав на сорт рослини, та заявнику видаються патент, свідоцтво про держреєстрацію сорту і свідоцтво про авторство на сорт (якщо автором є заявник).

Якщо сорт не відповідає критеріям новизни, проте, відповідає іншим критеріям патентоспроможності, то приймається рішення про видачу свідоцтва про державну реєстрацію.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин». [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3116-12>
2. Охорона прав на сорти рослин в Україні. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://chernyakhiv-rda.gov.ua/2017/12/01/>
3. Сорти рослин. [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://ipstyle.ua/ua/services/other_services/plant_varieties/
4. Говоримо про сорти рослин. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://consumerhm.gov.ua/1746-govorimo-pro-sorti-roslin>
5. Детальніше про сорти рослин в Україні. [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://www.msp-patent.com.ua/ua/sorta_rastenij.html

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І ПІДПРИЄМСТВАХ

Прасолов Є.Я.,

к.т.н., професор кафедри безпека життєдіяльності

Величко К.С.,

*здобувач вищої освіти СВО «Магістр»
інженерно-технологічного факультету
Полтавська державна аграрна академія*

Семеновська Л.А.,

професор,

Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Короленка

м. Полтава

Сукупність інтелектуальної власності, що включає патенти на винаходи, корисні моделі і промислові зразки, є базою для розвитку промисловості. Нові наукові дослідження оформляються в вигляді пристрою або способу, новизна яких визначається рівнем їх патентоздатності. Сукупність патентів створює ринок і інноваційних вкладень, стан яких показує технічну і економічну потужність держави.